

Tabel 5.4.2.2: Ministerie van Volksgezondheid Beleidsplan 2021-2025 naar beleidsgebied

Ministerie van Volksgezondheid Beleidsplan 2021-2025 naar beleidsgebied					
Nr.	Omschrijving	# Doelen	Nr.	Omschrijving	# Doelen
I	Preventie en vermindering van ziekte en sterfte		II	Bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwalitatief goede gezondheidszorg voor de gehele bevolking	
Sub beleidsgebieden					
A	Daling van moeder en kind sterfte	6	A	De herstructurering van het gezondheidszorgsysteem voor een efficiëntere, kosteneffectieve, kwalitatief goede en patiëntvriendelijkere dienstverlening	
B	Reductie van morbiditeit en mortaliteit t.g.v. chronische niet-overdraagbare aandoeningen, besmettelijke ziekten en geestelijke gezondheidsproblemen (depressie, suicide etc)				
Aandachtsgebieden					
1	Chronische niet overdraagbare aandoeningen (NCD)	15	1	Inrichting/Structuur	6
2	Kanker	3	2	Financiering	7
3	Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)	4	3	Ziekenhuiszorg	9
4	Infectieziekten	4	4	Eerstelijnsgezondheidszorg	8
5	Gezondheid van adolescenten en jeugdigen	1	5	Spoedzorg	3
6	Gezond ouder worden	2	6	Diagnostische faciliteiten	1
			7	Medical commodities	4
			8	Kwaliteit	7
			9	Onderzoek	1
			10	Sterk leiderschap en goed bestuur in de gezondheidszorg	3
			11	Human Resources for Health	4
			12	Health Information and Research	3
			13	Wetgeving	9

Bron: Ministerie van Volksgezondheid

Infrastructuur

Gezondheidszorgdiensten worden op drie niveaus verstrekt te weten: 1. Eerstelijns- of primaire zorg door algemene artsen via huisartsen poliklinieken. 2. Tweedelijns of secundaire zorg door medisch specialisten via ziekenhuisinstellingen en 3. Derde Lijn- of tertiaire zorg door multipale medisch specialisten ter behandeling van laagfrequente aandoeningen eveneens vanuit ziekenhuizen. In figuur 5.4.2.3 wordt het aantal overheidsklinieken op primair zorgniveau weergegeven. Uit deze figuur blijkt de afname van RGD-klinieken in de kustvlakte tussen 2019 en 2021 in tegenstelling tot de lichte toename van klinieken beheert door de Medische Zending Primary Health Care in de districten Sipaliwini en Brokopondo.

Figuur 5.4.2.3: Aantal RGD en MZ poliklinieken in procent van totaal

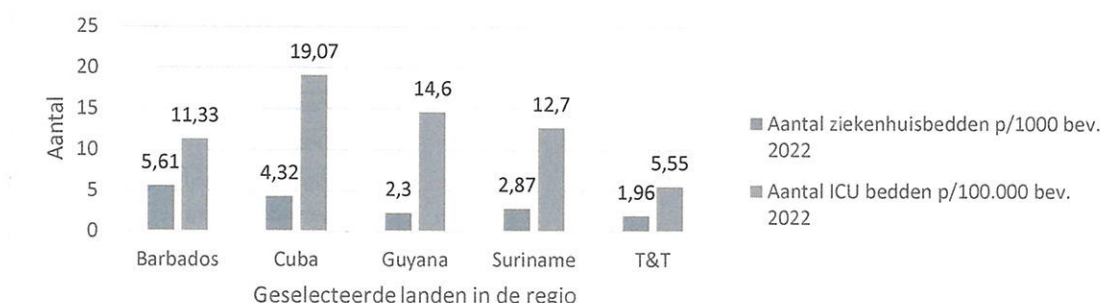
Bron: RGD en MZ-PHC

Tabel 5.4.2.3: Aantal ziekenhuizen naar district

District	Nr.	Naam Ziekenhuis
Paramaribo	1	AZP (incl. Militair Hospitaal)
	2	'S Lands Hospitaal
	3	Diakonessen Ziekenhuis
	4	St Vincentius Ziekenhuis
	5	Psychiatrisch Centrum Suriname
Wanicirca	6	Wanicirca Ziekenhuis
Nickerie	7	Mungra Medisch Centrum
Marowijne	8	Marwina Ziekenhuis
Brokopondo	9	Streekziekenhuis Atjoni (p/30.07.2023)

Bron: Ministerie van Volksgezondheid

Een indicator voor het meten van de capaciteit in de tweedelijnszorg is het beddenbestand van het ziekenhuis per 1000 bevolking en van de afdeling kritieke zorg, de zogeheten intensive care unit per 100000 van de populatie. Onder de geselecteerde landen in de regio had Cuba het hoogste ICU-beddenbestand en Barbados het hoogste aantal ziekenhuisbedden in 2022.

Figuur 5.4.2.4: Het ziekenhuis- en ICU beddenbestand in geselecteerde landen van de regio 2022

Bron: PAHO Core Indicators Dashboard <https://opendata.paho.org/en/core-indicators/core-indicators-dashboard>

Importwaarde medische gebruiks- en verbruiksmiddelen

In de preventieve zorg wordt voorlichting verstrekt ter bevordering van een gezonde levensstijl en in de curatieve zorg wordt na vaststelling van de ziekte indien nodig medicatie voorgeschreven. Tussen 2019 en 2023 besloegen de importen van medicijnen en wondbehandeling artikelen circa 2 tot 3 procent van de totale importen. De import van geselecteerd medisch apparatuur nam tussen 2019 en 2021 in waarde gemiddeld met circa 22 procent toe. De selectie vormde circa 1 procent van de totale import.

Tabel 5.4.2.4: Importwaarde medicijnen en medisch apparatuur in procenten van de totale import 2019-2023

Omschrijving importwaarde	2019	2020	2021	2022	2023
	(Bedragen x USD 1 miljoen)				
Totale Importen	1,711	1,533	1,381	1,776	1,698
Medicijnen en wondbehandeling artikelen voor persoonlijke zorg	39.04	38.37	40.81	36	33
Medicijnen en wondbehandeling artikelen voor persoonlijke zorg in procent totale import	2,3	2,5	3,0	2,0	1,9
Selectie medisch apparatuur en diversen (w.o.: sterilisatoren, elektrocardiografen en microscopen)	9	12	13	9	8
Selectie medisch apparatuur en diversen in procent totale import	0,5	0,8	0,9	0,5	0,5
Subtotale importwaarde vergunning plichtige goederensoort Medicamenten_voor de mens_2023 (USD)					49,70
Medicamentenimport door overheidsinstellingen 2023					45,85
Medicamentenimport door overheidsinstellingen 2023 in procent importwaarde goederensoort					92
Subtotale importwaarde vergunningplichtige goederensoort Medicamenten_voor de mens_2023 (Euro)					3,58
Medicamentenimport door overheidsinstellingen 2023 (Euro)					1,26
Medicamentenimport door overheidsinstellingen 2023 in procent importwaarde goederensoort (Euro)					35

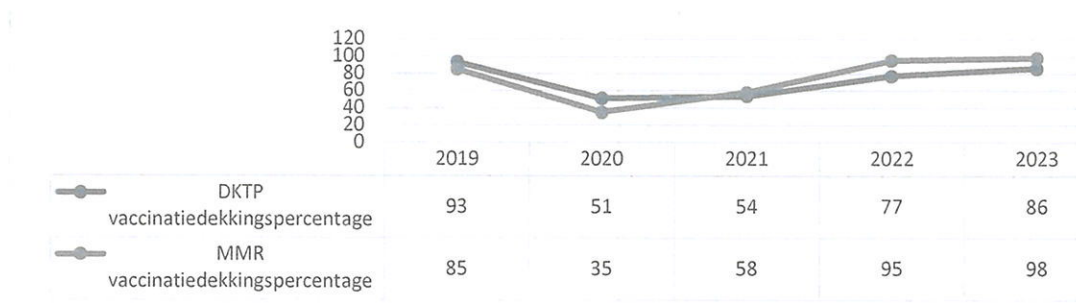
Bron: ABS, Handelsstatistieken. Ministerie van Economische Zaken Ondernemerschap en Technologische Innovatie, import vergunning plichtige goederen naar goederensoort.

Medicamenten worden door publieke als private personen en instellingen geïmporteerd. De medicamenten import door publieke instellingen vormden in 2023 circa. 100 procent van de importen, die in de TTD betaald werden, circa 92 procent van de USD-importen en circa 35 procent van de Euro-importen binnen deze vergunning plichtige goederensoort.

5.4.3 Gezondheidsstatus Bevolking

Preventie

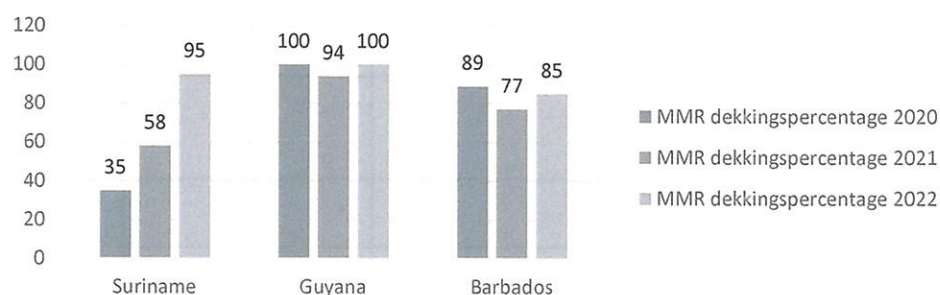
De afname van de vaccinatie dekkingspercentages met de DKTP (difterie, tetanus en polio) en MMR (mazelen, bof en rubella) vaccins gedurende de COVID pandemie jaren in 2020-2021 ten opzichte van 2019 wordt in figuur 5.4.3.1 weergegeven. Na regulering van de gezondheidszorgdiensten vanaf 2022 stegen de dekkingspercentages met respectievelijk 23 (DKTP) en 37 (MMR) procent van circa. 54 naar 77 en van 58 naar 95.

Figuur 5.4.3.1: DKTP en MMR vaccinatie-dekkingspercentages 2019-2023

Bron: Ministerie van Volksgezondheid, BOG, Vaccinatieprogramma.

Uit regionale statistieken blijkt dat in zowel Guyana als Barbados een hoger percentage van kinderen in de leeftijd van één jaar het MMR-vaccin toegediend kregen in 2020 en 2021. In beide landen daalde het MMR-percentage in 2021 ten opzichte van 2020. Dit in tegenstelling tot Suriname waar het percentage in 2021 ten opzichte van 2020 toenam. In 2022 noteerde Suriname een hogere MMR-dekkingspercentage dan Barbados.

Figuur 5.4.3.2: MMR percentages 2020-2022 in Suriname, Guyana en Barbados

Bron: PAHO Core Indicators Dashboard <https://opendata.paho.org/en/core-indicators/core-indicators-dashboard>

Morbiditeit

Hypertensie en diabetes mellitus behoren samen met onder meer kanker en mentale stoornissen tot de niet overdraagbare aandoeningen (NCD). De Regionale Gezondheidsdienst (RGD) heeft de kustvlakte als verzorgingsgebied en telde in 2023 over de acht districten een 52-tal poliklinieken.

Figuur 5.4.3.3: Aantal RGD patiënten met hypertensie en/of diabetes in procenten van het totaal 2019-2023

Bron: Regionale Gezondheidsdienst (RGD)

Van het aantal RGD patiënten met hypertensie en/of diabetes nam de groep met hypertensie toe van circa 49 procent in 2019 naar circa 51 in 2022 om in 2023 met één procent af te nemen naar circa 50 procent. Ten opzichte van 2019 nam het aantal patiënten met diabetes in 2023 af van circa 17 naar circa 15 procent. Het

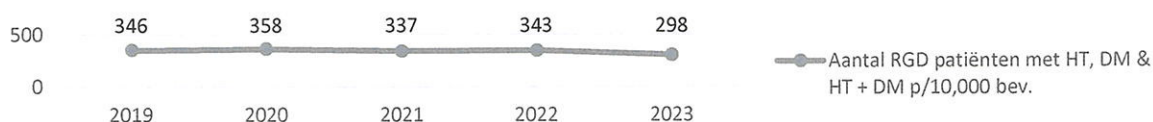
aantal patiënten met hypertensie en diabetes nam in 2023 ten opzichte van 2019 toe van circa 34 naar circa 35 procent.

Tabel 5.4.3.1: RGD patiënten met hypertensie (HT) en/of diabetes mellitus (DM) 2019-2023

Aantal RGD patiënten met HT en/of DM	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal RGD patiënten met hypertensie (HT)	10197	10942	10523	10876	9466
Aantal RGD patiënten met diabetes mellitus (DM)	3501	3498	3390	3403	2854
Aantal RGD patiënten met hypertensie en diabetes	6997	7345	6884	7148	6553
Totaal aantal RGD patiënten met hypertensie en/of diabetes	20695	21785	20797	21427	18873
Geschatte mid-jaarlijkse bevolking	598000	608900	616500	624900	633400
Aantal RGD patiënten met HT en/of DM p/10,000 bevolking	346	358	337	343	298
Aantal RGD patiënten met hypertensie in procent van totaal	49,3	50,2	50,6	50,8	50,2
Aantal RGD patiënten met diabetes mellitus in procent van totaal	16,9	16,1	16,3	15,9	15,1
Aantal RGD patiënten met HT & DM in procent van totaal	33,8	33,7	33,1	33,4	34,7

Bron: Regionale Gezondheidsdienst (RGD), aantal patiënten naar ziektebeeld. ABS, Mid-jaarlijkse bevolking.

Het totaal aantal RGD patiënten met hypertensie en/of diabetes nam in 2023 af van 346 in 2019 naar 298 per 10000 bevolking.

Figuur 5.4.3.4: RGD patiënten met hypertensie en/of diabetes per 10.000 bevolking 2019-2023

Bron: SPS calculatie

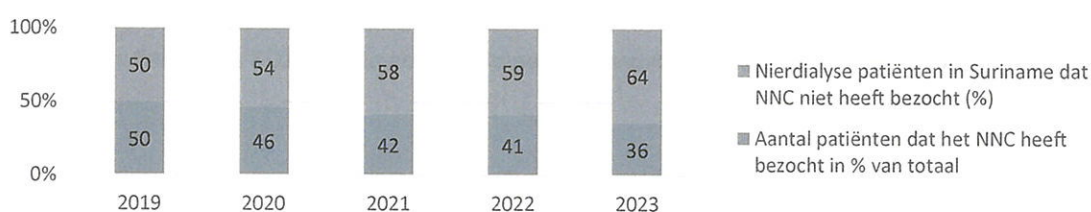
Hypertensie en diabetes kunnen ten grondslag liggen aan een verslechterde werking van de nieren met als mogelijk gevolg dat op kunstmatige wijze via dialyse het te veel aan afvalstoffen en water uit het lichaam verwijderd moeten worden. Vanuit publieke en private nierdialyse centra worden diensten aan betreffende patiënten verleend. Het publieke Nationaal Nierdialyse Centrum (NNC) valt onder het beheer van het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP) ofschoon het op een separate locatie staat. Door het NNC worden onder meer het aantal nierdialyse patiënten en centra in Suriname onderzocht en bijgehouden. Het AZP beschikt eveneens over een intramurale dialyse faciliteit, waar patiënten van het ziekenhuis gedialyseerd worden. Tabel 5.4.3.2 weergeeft het aantal nierdialyse patiënten in Suriname en in het NNC. Uit voornoemde tabel blijkt dat het aantal nierdialyse patiënten in 2023 ten opzichte van 2019 met circa 1 procent toenam.

Tabel 5.4.3.2: Aantal Nationaal Nierdialyse Centrum NNC-patiënten in procent van totaal 2019-2023

Aantal Nierdialyse patiënten	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal Nierdialyse patiënten in Suriname	767	808	768	733	775
Aantal patiënten dat het Nat. Nierdialyse Centrum(NNC) heeft bezocht	383	374	319	301	278
Aantal chronische en acute NNC patiënten	271	291	253	237	226
Aantal chronische NNC patiënten	250	281	248	231	225
Aantal nieuwe NNC patiënten	70	60	25	25	29
Aantal patiënten dat NNC heeft bezocht in procent van het totaal	50	46	42	41	36
Aantal chronische en acute NNC patiënten in procent van totaal	35	36	33	32	29
Aantal chronische patiënten in procent van NNC totaal	92	97	98	97	99,6
Aantal nieuwe NNC patiënten in procent totaal NNC	26	21	10	11	13

Bron: Nationaal Nierdialyse Centrum

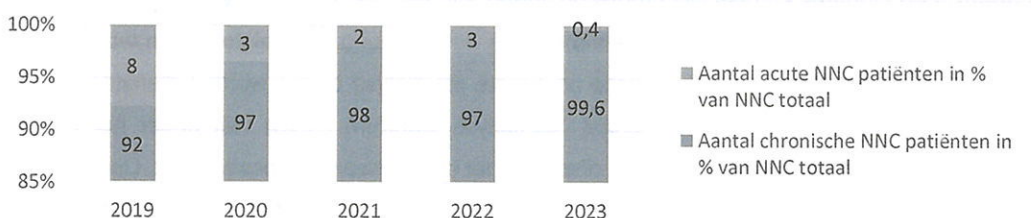
Uit figuur 5.4.3.5 blijkt dat tussen 2019 en 2023 een lager percentage nierdialyse patiënten in Suriname het NNC heeft bezocht van circa. 50 naar circa. 36 procent.

Figuur 5.4.3.5: Percentage nierdialyse patiënten in Suriname dat het NNC al dan niet heeft bezocht 2019-2023

Bron: Nationaal Nierdialyse Centrum

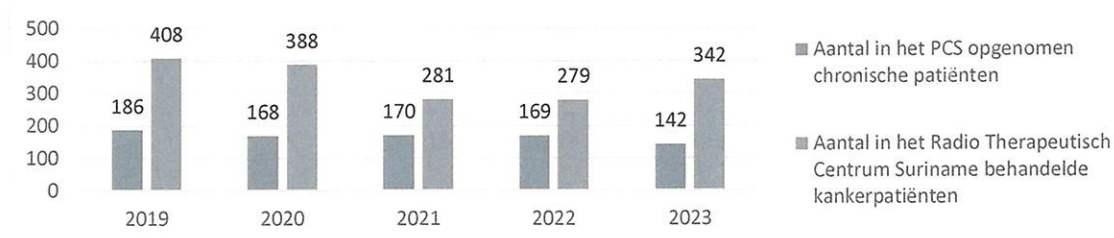
Van het afnemend aantal NNC-patiënten tussen 2020 en 2023 van 291 naar 226 nam in die periode het percentage chronische patiënten jaarlijks toe van circa. 92 naar circa. 99.6 procent.

Figuur 5.4.3.6: Chronische en acute patiënten NNC in procent van het totaal 2019-2023

Bron: Nationaal Nierdialyse Centrum

De ontwikkeling van de niet overdraagbare aandoeningen: mentale stoornis en kanker wordt in figuur 5.4.3.6 weergegeven. Zowel in het Psychiatrisch als in het Radiotherapeutisch Centrum Suriname nam het respectievelijk aantal opgenomen en behandelde patiënten tussen 2019 en 2022 af mede als gevolg van de COVID-19 pandemie.

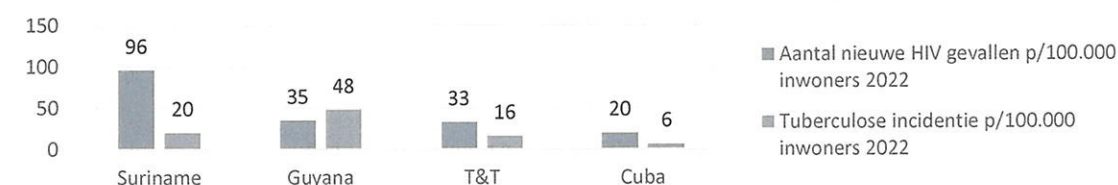

Figuur 5.4.3.7: Aantal in het PCS opgenomen en in RTCS behandelde patiënten 2019-2023

Bron: Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS) en Radiotherapeutisch Centrum Suriname (RTCS)

In tegenstelling tot de verdere daling van het aantal opnames in het PCS in 2023 ten opzichte van 2022 steeg het aantal behandelde patiënten in het RTCS met circa. 23 procent van 279 naar 342.

Malaria, dengue, COVID-19, Tuberculose en HIV behoren tot de overdraagbare aandoeningen. Ten aanzien van de aandoening HIV had Suriname onder geselecteerde landen in de regio in 2022 het hoogste aantal nieuwe HIV gevallen (96) en Guyana het hoogste TBC incidentie cijfer (48) per 100.000 inwoners.

Figuur 5.4.3.8: Nieuwe HIV gevallen en TBC incidentie p/100.000 inwoners in geselecteerde landen 2022

Bron: PAHO Core Indicators Dashboard <https://opendata.paho.org/en/core-indicators/core-indicators-dashboard>

Mortaliteit

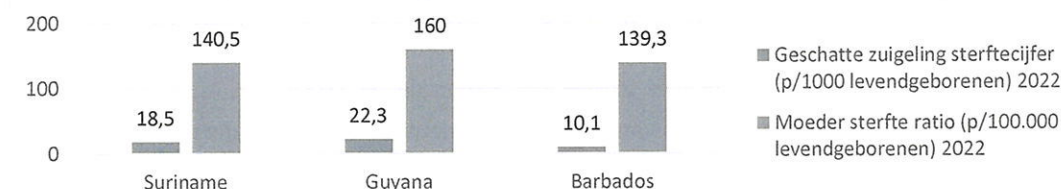
Ten opzichte van 2019 nam het zuigelingsterftcijfer in 2023 toe van 11 naar 18 en in 2022 stierven 140 vrouwen ten gevolge van zwangerschap en/of geboorte gerelateerde oorzaken.

Tabel 5.4.3.3: Zuigeling- en maternale sterftcijfers 2019-2023

Sterftcijfers	2019	2020	2021	2022	2023
Zuigeling (p/1000 levendgeborenen)	11	17,1	20,4	18,5	18,9
Maternale (p/100.000 levendgeborenen)	89	79,6	302,4	140,5	n.b.

Bron: Ministerie van Volksgezondheid, BOG. Centraal Bureau voor Burgerzaken/CBB, Demografische Data.

Onder drie geselecteerde landen in de regio noteerde Guyana in 2022 het hoogste zuigeling (circa. 22) en moedersterftcijfer (circa 160).

Figuur 5.4.3.9: Zuigeling- en moedersterftcijfers Suriname, Guyana en Barbados 2022

Bron: PAHO Core Indicators Dashboard <https://opendata.paho.org/en/core-indicators/core-indicators-dashboard>

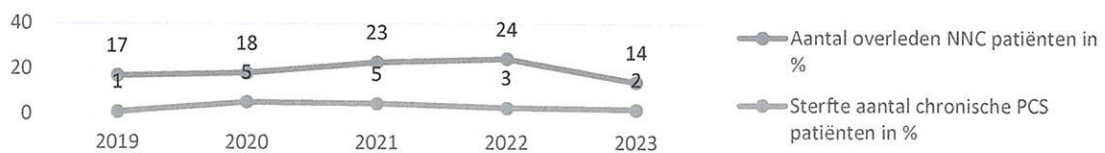
De sterfteaantallen onder patiënten van het Nationaal Nierdialyse Centrum (NNC) en het Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS) wordt in tabel 5.4.3.4 weergegeven. Uit deze tabel constateren we stijgende

percentages sterfgevallen onder de NNC patiënten tussen 2019 en 2022 van 17 naar 24 in tegenstelling tot het dalend sterftepercentage onder de PCS patiënten in 2022 ten opzichte van 2021 van 5 naar 3.

Tabel 5.4.3.4: Sterfteaantallen onder NNC en PCS patiënten 2019-2023

Sterfte aantallen	2019	2020	2021	2022	2023
Aantal NNC patiënten (acute en chronisch)	271	291	253	237	226
Sterfte aantal NNC patiënten (acute en chronisch)	46	53	58	58	32
Aantal in het PCS opgenomen chronische patiënten	186	168	170	169	142
Sterfgevallen onder PCS patiënten	2	9	8	5	3
Aantal overleden NNC patiënten in procent	17	18	23	24	14
Sterfte aantal chronische PCS patiënten in procent	1	5	5	3	2

Bron: Nationaal Nierdialyse Centrum (NNC). Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS)

Figuur 5.4.3.10: Sterftepercentages onder NNC en PCS patiënten 2019-2023

Bron: NNC en PCS.

5.5 Huisvesting

De kwaliteit van huisvesting speelt een cruciale rol in het welzijn en de levenskwaliteit van de bevolking in Suriname. Dagelijks worden burgers geconfronteerd met uitdagingen bij bouwactiviteiten. Er is sprake van een zorgwekkende jaarlijkse achteruitgang van het woonklimaat. Het tekort aan geschikte en betaalbare woningen neemt toe, mede door de afname van bouwactiviteiten. Deze situatie wordt verder verslechterd door de dalende koopkracht van de bevolking en de sterke stijging van grondprijzen, bouwmaterialen en huurkosten. Burgers die reeds een stuk grond bezitten, hebben niet de middelen om hierin te investeren en hun woonsituatie te verbeteren.

De regering stelt het streven naar adequate huisvesting voor alle burgers van Suriname middels het Landelijk Woningbouw Programma en het Affordable Housing Project (AHP) voor het tegemoetkomen van grote groepen jong volwassenen met een eigen woning, als een belangrijke prioriteit

De strategische actiepunten uit het Meerjaren Ontwikkelingsplan¹⁴ op het gebied van huisvesting zijn:

1. Continueren en uitbreiden van succesvolle woningbouwprogramma's
2. Opstarten van woningbouw projecten in PPP verband op kleine schaal
3. Indienen, aannemen en afkondigen van de Wet op de Housing Authority Suriname

¹⁴https://www.dna.sr/media/349489/22_951__Bijl._Meerjaren_OntwikkelingsPlan_2022_2026___Volledig_FINAL_DNA_approved___D_L090122.pdf

Het Landelijk Woningbouw Programma

In augustus 2023 is het Landelijk Woningbouw Programma Fase 1 gelanceerd door de overheid. Binnen dit programma zijn er in totaal negen projecten goedgekeurd. Dit programma heeft zijn oorsprong in het jaar 2000, waarbij de toenmalige regering een sectorplan samenstelde dat in 2006 verheven werd de sector huisvesting. Sedert dat moment tot heden wordt er gewerkt aan het reorganiseren van deze sector. In 2012 werd zoals in het sectorplan huisvesting was aangegeven, de Wet Huisvestingsplan door het parlement goedgekeurd. Er zijn in totaal zes wetten geformuleerd waarvan twee goedgekeurd zijn. De overige projecten zijn sinds 2020 opgepakt, waarbij het project Bureau Woningbouw werd ingesteld. Het bureau heeft samen met overige actoren, waaronder de betrokken ministeries, het Landelijk Woningbouw Programma Fase 1 voorbereid. De huidige regering heeft bij haar aantreden in 2020 een evaluatie gemaakt van alle projecten, waarbij er in totaal 60 verkavelingsprojecten in kaart zijn gebracht.

Het eerste project binnen de eerste fase van het landelijk woningbouw programma, is het project te Reeberg waarop ruim 602 kavels bouwrijp worden gemaakt op een terrein groot 63 hectare. Na Reeberg zullen op de projecten Peprepin- en Merveilleweg, die in totaal 71 hectare beslaan, meer dan 730 kavels bouwrijp worden gemaakt. Ook zullen kavels bouwrijp worden gemaakt te Rijdsdijk, Poerwodadiweg (150 kavels), Richelieu, Hazard (Nickerie) en het Crepie project met 600 kavels.¹⁵ Het verharderen van de wegen en het zorgen voor nutsvoorzieningen zijn een integraal onderdeel van dit proces. Zodra de burgers via het woningbouwprogramma in aanmerking zijn gekomen voor een hypotheek, kan men gelijk starten met bouwen.¹⁶

Het woningbouw programma heeft als doel om particuliere woningbouw bereikbaar te maken voor middeninkomensgroepen door het aanbieden van hypothecaire kredieten tegen een betaalbare rente van 7 procent per jaar. In 2021 startte de regering met een landelijke registratie. Van de 70.000 geregistreerden ontvingen 30.000 een perceel.¹⁷ Aanvankelijk kon elke aanvrager maximaal SRD 70.000, - lenen, wat voldoende was voor de bouw van een nieuw huis met een maximale vloeroppervlakte van 150 m², of voor de reparatie, renovatie of uitbreiding van een bestaande woning met een maximale vloeroppervlakte van 275 m². De maximale leensom is inmiddels verhoogd naar SRD 1.600.000. Tot juli 2024 zijn er 3.622 nieuwe woningen gebouwd en zijn 2.557 woningen gerenoveerd, uitgebreid of gerenoveerd¹⁸.

Affordable Housing Project

In 2022 is het Affordable Housing Project (AHP) van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting (SoZaVo) gelanceerd. Het is de bedoeling middels het AHP landelijk 3775 huizen te renoveren, uitbreiden en bouwen (nieuwbouw). De voorloper van het AHP, is de zogenoemde Low Income Shelter Program 3 (LISP3). Het AHP wordt gefinancierd door de Islamitische Ontwikkelingsbank (IsDB) voor een bedrag van USD 35 miljoen om in 4000 woonoplossingen te voorzien.¹⁹

¹⁵ De boodschap, Het Landelijk Woningbouwprogramma, februari 2024

¹⁶ <https://cde.gov.sr/de-boodschap/project-bureau-gaat-voor-duurzaamheid-en-continuïteit-woningbouw-programma/#>

¹⁷ <https://cde.gov.sr/de-boodschap/landelijk-woningbouw-programma-fase-1-van-start/>

¹⁸ https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1031189338372929&id=100044456168545&mibextid=oEMz7o&rdid=h64lXPKG64plAYvP

¹⁹ <https://cde.gov.sr/de-boodschap/start-registratie-betaalbaar-woningproject/>

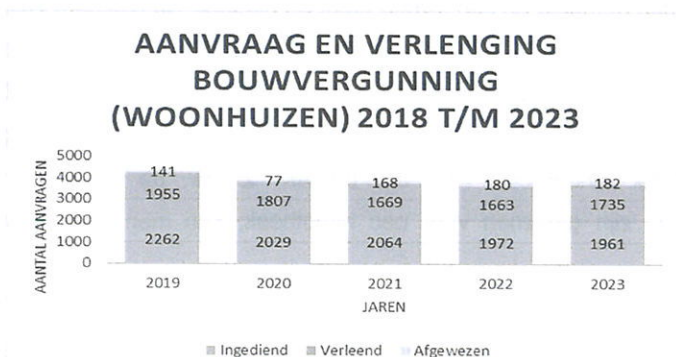
Woonoplossingen AHP²⁰:

- Nieuwbouwwoning waarbij de behoeftige in het bezit moet zijn van een perceel;
- Renovatie van een bestaande woning;
- Uitbreiding van een bestaande woning.

Voor de realisatie van het AHP project heeft de Islamitische Ontwikkelingsbank (IsDB) USD 35 miljoen beschikbaar gesteld. Tot heden is USD 4 miljoen besteed binnen het AHP. Sinds januari 2024 hebben meer dan 500 mensen een subsidiecertificaat ontvangen, en er zijn al 150 woonoplossingen in uitvoering.²¹

Bouwactiviteiten

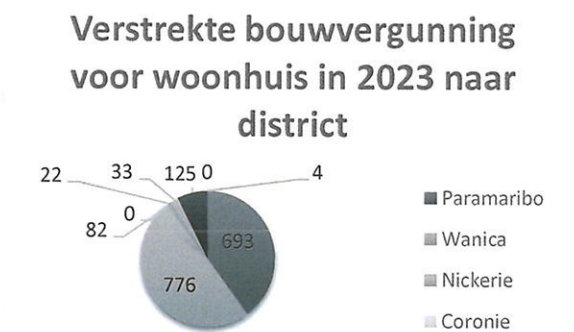
Het aantal bouwvergunningen voor woonhuizen in de periode 2019 tot 2023 geeft een indruk van de activiteiten in de sector. Over het eerste halfjaar van 2024 zijn 801 nieuwe bouwvergunningen aangevraagd voor een woonhuis, 795 aanvragen zijn verleend en 55 afgewezen.

Figuur 5.5.1: Aanvraag en verlenging bouwvergunningen woonhuizen 2018 tot 2023

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

Uit figuur 5.5.1 blijkt dat er in 2023 ten opzichte van 2019 sprake is van een daling van respectievelijk 13,31 en 11,25 procent in het aantal ingediende en verleende bouwvergunningen. Als gevolg van de door de Overheid getroffen COVID-19 maatregelen, en de economische crisis is de economische bedrijvigheid afgenomen. Jaarlijks worden er minder bouwvergunningen aangevraagd voor woonhuizen.

Figuur 5.5.2: Verstreckte bouwvergunningen woonhuizen in 2023 naar district

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

²⁰<https://www.ahp.sr/>

²¹ US\$ 4 miljoen uitbesteed binnen AHP – Suriname Herald (srherald.com)

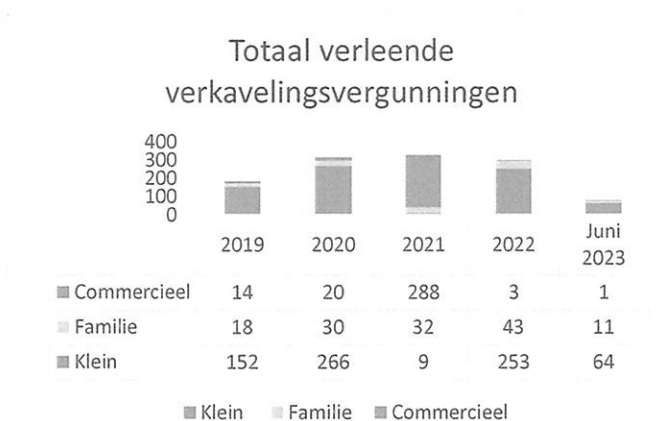
Tabel 5.5.1: Verstrekte bouwvergunningen (woonhuizen) naar district

District	2019	2020	2021	2022	2023
Paramaribo	740	720	699	636	693
Wanicirca	808	795	706	684	776
Nickerie	70	105	87	85	82
Coronie	0	1	0	0	0
Saramaccirca	23	36	23	25	22
Para	39	37	30	30	33
Commewijne	125	126	126	103	125
Marowijne	3	2	3	0	4
Brokopondo	0	0	0	0	0
Sipaliwini	2	1	0	0	0

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

De spreiding van het aantal aanvragen voor bouwvergunningen naar district geeft een indicatie van de concentratie van bouwactiviteiten. Uit bovenstaande tabel blijkt dat de meeste verstrekte bouwvergunningen gelden voor de districten Wanica en Paramaribo gevolgd door Commewijne.

Door particuliere ondernemers (aannemers, vastgoed ontwikkelaars en verkavelaars) worden individuele activiteiten in de woningbouw ontplooid. Er wordt op kleine schaal in de stad en districten woningbouwprojecten en verkavelingsprojecten uitgevoerd.

Figuur 5.5.3: Totaal aantal verleende verkavelingsvergunningen

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

In 2021 werden in Suriname bijzonder veel verkavelingsvergunningen verstrekt voor commercieel gebruik. Deze toename in het aantal verkavelingsvergunningen voor commercieel gebruik, kan een gevolg zijn geweest van de economische en politieke omstandigheden in het land.

Tabel 5.5.2: Bouwoppervlaktes 2018 tot juli 2023

Jaar	Woonhuizen	Zakenpand	Overige	Totaal m²
2019	141256,20	139576,00	23653,16	304485,36
2020	298452,00	191717,88	21860,14	512030,02
2021	401565,08	352671,72	17316,13	771552,93
2022	184740,71	57359,34	1659,58	243759,63
2023	331188,31	199404,25	3773,85	534366,41
Jan-jun 2024	116022,94	71550,68	1117,46	188691,08

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

Tabel 5.5.3: Bouwheffingen 2019 tot juni 2024

JAAR	Bedrag in SRD
2019	154184,67
2020	213556,88
2021	253730,31
2022	249033,42
2023	1798404,91
t/m juni 2024	5829219,32

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Statistiek bewerking SPS

Bouwprijsindex

De bouwprijsindexcijfers over 2019-2023 en kwartaalcijfers 2024²² hebben een stijgende trend in de prijzen van bouwmaterialen. Uit de voorlopige gegevens van het Algemeen Bureau voor de Statistiek is er in het lopend kwartaal vergeleken met het vorig kwartaal een afname van 7,1. Het lopend kwartaal vergeleken met vier kwartalen terug zijn de gemiddelde prijzen verlaagd met 9,7.

Kredietverlening Surinaamse banken

Van de 7 procent hypotheekleningen²³ verstrekt uit kasreservemiddelen bedroeg de totale financiering SRD 690.2 miljoen in jul 2024, hiermee werden 6299 woonoplossingen gerealiseerd, waarvan 3704 nieuwbouw en 2595 overige (afbouw, reparatie, renovatie en uitbreiding). In 2023 bedroeg de financiering uit de kasreservemiddelen SRD 576.2 miljoen²⁴, hiertegenover stond de realisatie van totaal 6179 woonoplossingen verdeeld over 3622 nieuwbouw en 2557 overig.

5.6 Onderwijs

In de periode 2023 – juni 2024 is het beleid op het gebied van onderwijs – gegeven de taakstelling van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur²⁵ en de beschikbare input, en in lijn met verdragen en initiatieven waarbij Suriname partij is – uitgestippeld en uitgevoerd. In dit kader zijn activiteiten gestart, voortgezet en/of afgerond gericht op:

²² Algemeen Bureau voor de Statistiek, Bouwprijsindexcijfers en inflatie, Jaarcijfers 2019 t/m 2023 en kwartaalcijfers 2023.1 t/m 2024.1

²³ Centrale bank van Suriname, Monetaire statistieken

²⁴ Centrale bank van Suriname, Monetaire statistieken

²⁵ Tot 27 maart 2015 genaamd ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling

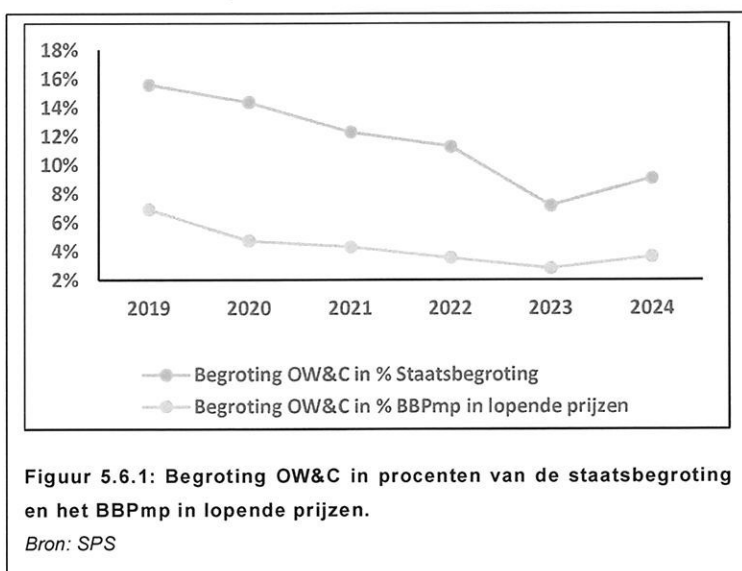
1. het vernieuwen van het onderwijssysteem;
2. het ontwikkelen van een nationaal kwaliteitsraamwerk voor Suriname;
3. het ontwikkelen van nieuw lesmateriaal voor het primair en secundair onderwijs;
4. Capaciteitsopbouw; en
5. Investerings in infrastructuur.

Diverse factoren, waaronder onderwijsstakingen, en vervanging van leidinggevenden op het ministerie hebben voor enige stagnatie gezorgd bij de uitvoering van het beleid.

Financiering van het onderwijs

Het succes van de onderwijsagenda 2030 is afhankelijk van onder andere de allocatie van voldoende middelen voor de uitvoering van onderwijsprogramma's die gericht zijn op het bereiken van de nationale targets²⁶ - die uitgaande van de doelen en targets van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs) in het bijzonder SDG 4 - zijn vastgesteld.

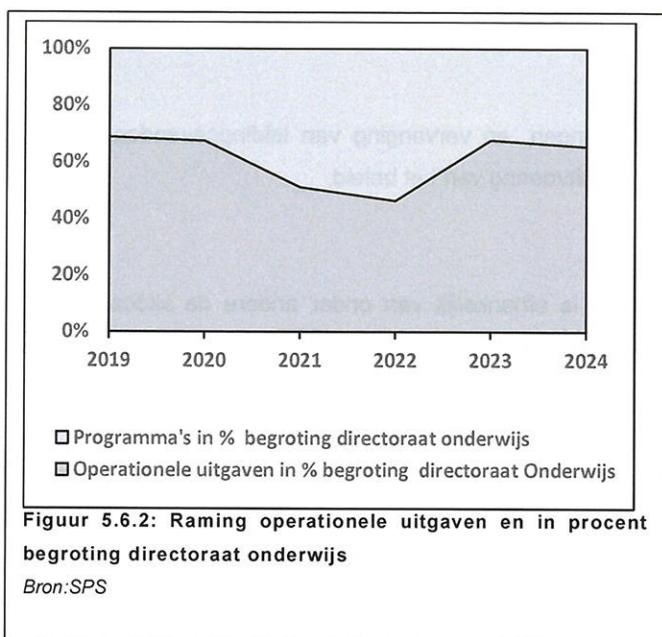
Op basis van onderstaande figuur kan worden geconcludeerd dat, gegeven de internationale en regionale 'benchmarks'²⁷, voor wat betreft het aandeel van de geraamde uitgaven voor onderwijs in de staatsbegroting slechts in 2019 aan die norm is voldaan. Voor wat betreft het aandeel in het BBPmp in lopende prijzen is m.u.v. 2023 de norm gehaald.

Nemen wij de allocatie van de middelen voor operationele uitgaven en programma's in beschouwing, dan kan worden geconcludeerd dat met uitzondering van 2022 een groter deel van de gealloceerde middelen bestemd was voor operationele uitgaven.

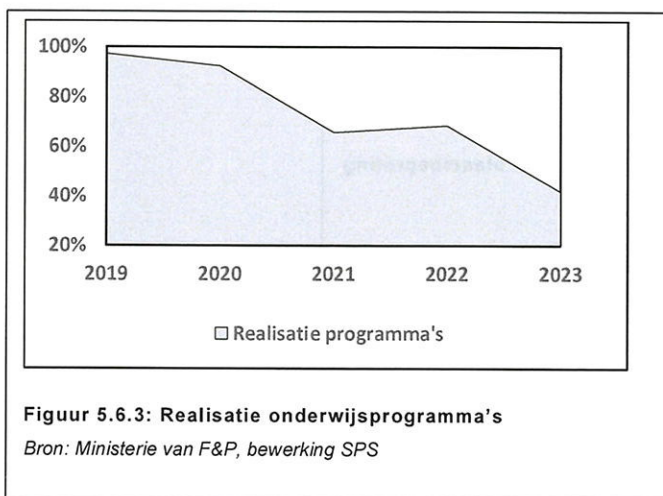
²⁶ Zie "Meerjaren OntwikkelingsPlan 2022- 2026 -Omdenken, Verbinden, Doen", Bijlage A: Doelen, Uitkomsten, en indicatoren

²⁷ Zie "Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4 Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all", blz. 9 aandachtspunt 14.

Realisatie programma's

Omslachtige administratieve procedures van en het gebrek aan middelen bij de Overheid c.q. het ministerie van Financiën & Planning²⁸, hebben erin geresulteerd dat niet alle gealloceerde middelen zijn ontvangen. Vanwege het opeenvolgend minder dan de raming, ontvangen van financiële middelen ontstond er een structureel tekort wat onder andere leidde tot een stagnatie in de uitvoering van onderwijsprogramma's.

Van het bedrag van in totaal circa SRD 5.2 miljard dat in de periode 2019 - 2023 was begroot voor de uitvoering van onderwijsprogramma's, was per eind 2023 in totaal circa 68.0 procent ontvangen c.q. gerealiseerd. In dit geval betrof het hoofdzakelijk middelen voor de financiering van de vernieuwing van het onderwijs; ontwikkeling van een nationaal kwaliteitsraamwerk voor Suriname; het ontwikkelen, printen en

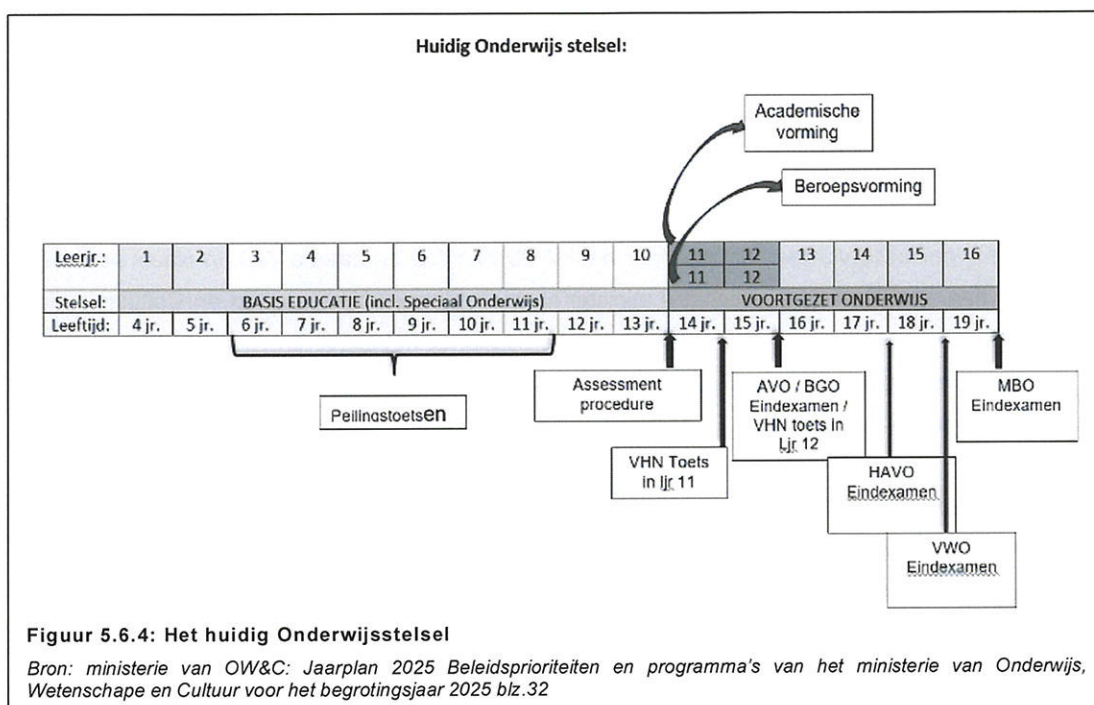
²⁸ Tot 14 oktober 2020 Ministerie van Financiën

distribueren van nieuw lesmateriaal; capaciteitsopbouw; investeringen in infrastructuur en subsidies ten behoeve van het bijzonder, buitengewoon, hoger (PTC) en wetenschappelijk onderwijs (AdeKUS); studiebeurzen en -leningen; en schoolvervoer.

Schoolresultaten

➤ Assessment leerjaar 10

In het kader van de onderwijsvernieuwingen heeft er een verschuiving van de assessment als het gaat om het voortgezet onderwijs via de Academische vorming (Profiel A [MULO A], Profiel B [MULO B] en Profiel C [MULO C]) of de beroepsvorming (Technische Stream [TS] Niveau A, B en C en Dienstverlenende Stream [DS] Niveau A, B en C) van leerjaar 8 (6^e klas) naar leerjaar 10 (MULO/LBO 2^e klas) plaatsgevonden (zie onderstaande figuur).

De assessment in leerjaar 10 is voor het eerst in het schooljaar 2022/2023 uitgevoerd, en in het schooljaar 2023/2024 voortgezet. De resultaten van die assessment zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 5.6.1: Resultaten leerjaar 10

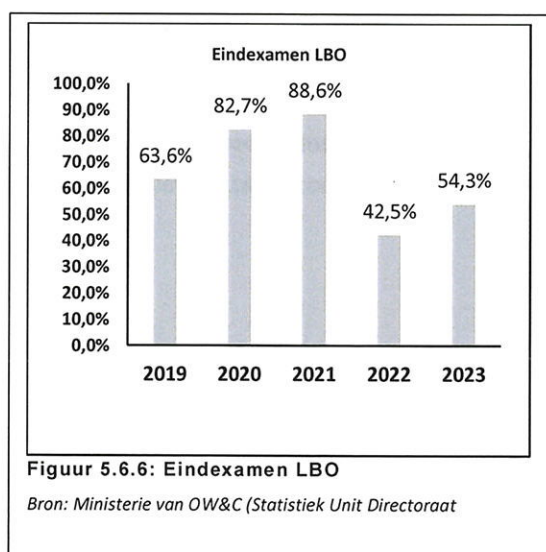
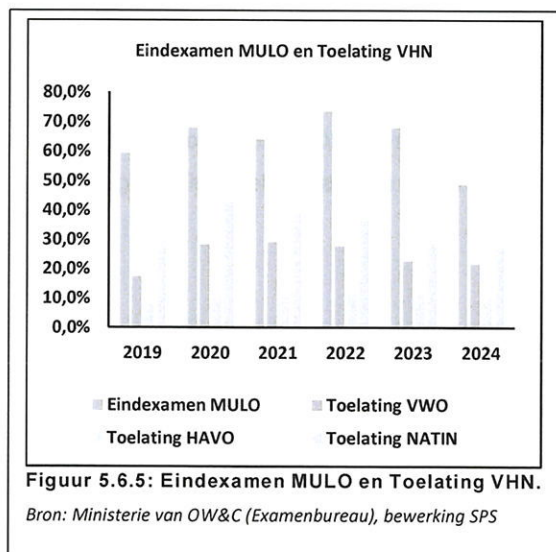
Onderwijstype	Schooljaar 2022/2023		Schooljaar 2023/2024	
	AGO (%)	BGO (%)	AGO (%)	BGO (%)
Leerjaar 10:				
Totaal:	51	49	75 ²⁹	25 ³⁰
Profiel A	21		n.a	
Profiel B	21		n.a	
Profiel C	9		n.a	
TS-niveau C		5		n.a
TS-niveau B		18		n.a
DS-niveau C		4		n.a
DS-niveau B		13		n.a
Niveau A		8		n.a
Praktijk onderwijs		1		n.a

Bron: Ministerie van OW&C (Examenbureau) 2023 en SPS 2024

Uit de voorlopige resultaten van het schooljaar 2023/2024 blijkt dat meer leerlingen verwezen zijn naar het AVO. Een en andere kan worden verklaard door de keuze van ouders om hun kind(eren) te stimuleren eerder te kiezen voor het AVO met vervolg naar het HAVO of VWO en daarna WO, in plaats voor het BGO met vervolg naar MBO en HBO. Voor het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur is hier een taak weggelegd om het belang van beroepsonderwijs en daarmee het afleveren van vaktechnisch kader die goed aansluiten op de behoefte van de arbeidsmarkt dit mede in het licht van huidige en toekomstige economische ontwikkelingen in Suriname.

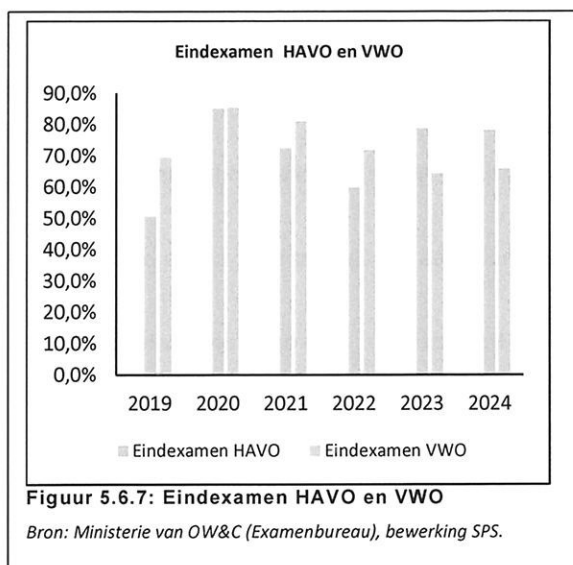
➤ Eindexamen MULO, LBO, HAVO en VWO en toelating VHN

Uit het verloop van de in onderstaande figuren gepresenteerde slagingspercentages blijkt dat er op geen van de onderscheiden onderwijsniveaus, sprake is van een duurzame verbetering in die percentages.

²⁹ Betreft voorlopige cijfers berekend o.b.v. statistieken zoals gepresenteerd door functionarissen van MinOW&C (zie [Persconferentie MinOW&C \(youtube.com\)](#))

³⁰ Betreft voorlopige cijfers berekend o.b.v. statistieken zoals gepresenteerd door functionarissen van MinOW&C (zie [Persconferentie MinOW&C \(yout.com\)](#))

Enkele factoren die van invloed kunnen zijn geweest op de ontwikkelingen in de slagingspercentages zijn onderbrekingen van het onderwijsproces vwg. stakingen, uitbraak van de COVID-19 pandemie en alle gevolgen daarvan voor het onderwijsproces w.o. de introductie van een op basis van de COVID-19 maatregelen aangepast schema voor fysiek onderwijs, aanpassing c.q. versoepeling van de overgangs- en slagingsnormen inclusief vermindering van de te toetsen vakken (m.n. alleen talen en richtingsvakken [bijv. wiskunde en natuurkunde of rekenen en boekhouden voor MULO examenkandidaten], en versoepeling van de normering voor wat betreft de beoordeling van de toets resultaten.

In het schooljaar 2023/2024 is voor wat betreft het eindexamen op de verschillende onderwijsniveaus teruggedaan naar de situatie vóór COVID-19. Dit betekent niets anders dan dat de toetsing van alle vakken van het betreffend onderwijsniveau is voorbereid en afgenomen. Deze ontwikkeling kan ook enigszins van invloed zijn geweest op de slagingspercentages op de verschillende niveaus in het schooljaar 2023/2024.

5.7 Arbeidsmarkt

Bij een beschrijving van de arbeidsmarktsituatie ontkomen wij er niet aan te vermelden dat de COVID-pandemie wereldwijd aanzienlijke gevolgen heeft gehad voor werkgelegenheid en economische activiteit. Specifiek zijn bepaalde sectoren, zoals het hotel- en horecawezens, zwaar getroffen, en vrouwen en jongeren hebben de grootste impact ondervonden. In Suriname heeft de pandemie ook geleid tot registraties voor financiële steun en een zicht op normalisatie in 2022. Informele werkgelegenheid speelt een belangrijke rol, vooral in het kustgebied. De meeste economisch actieve mensen bevinden zich in stedelijke kustgebieden, terwijl het binnenland van Suriname wordt gekenmerkt door informele economische eenheden die hoofdzakelijk gevestigd zijn in de primaire sector (goud en hout), en in mindere mate landbouw.

Het streven naar duurzame ontwikkeling middels diversificatie van de economie blijft overeind, waarbij de twee sleuteldoelen spreiding van het economisch risico, en werkgelegenheidscreatie ("decent jobs") een belangrijke rol vervullen.

Dialogo tussen regering, het bedrijfsleven, de vakbeweging en andere functionele groepen vormt binnen het huidige beleid een tweede fundamentele uitgangspunt.

Onder het actie punt Arbeid worden verder als belangrijk probleem genoemd:

- a. Onvoldoende capaciteit voor specifieke vakgebieden en regelgeving. De te treffen beleidsmaatregelen in dit kader regaderen:
- b. Landelijke verzorging van vak trainingen, vooral voor jongeren, vrouwen, inheemse - en tribale volken en mensen met een beperking;
- c. Implementatie project skills alignment with new Industries om Surinamers voor te bereiden op nieuwe industrieën;
- d. Operationalisatie van de Center voor Innovatie en Productiviteit (CIP) om productiviteit in Suriname een boost te geven middels gerichte programma's;
- e. Operationalisatie van het Fonds Ouderschapsverlof (FVO) om betaald ouderschapsverlof te garanderen.

In de periode 2018-2022 is de "Decent Work Agenda" van de ILO leidraad geweest voor de uitvoering van het beleid op het gebied van werkgelegenheid. Hiermee werd beoogd dat de arbeidswetgeving bij de tijd is, creatieve werkgelegenheid werd geschapen vooral voor jongeren en vrouwen, en dat werknemers met hun gezinnen het recht op sociale bescherming mogen ervaren en beleven.

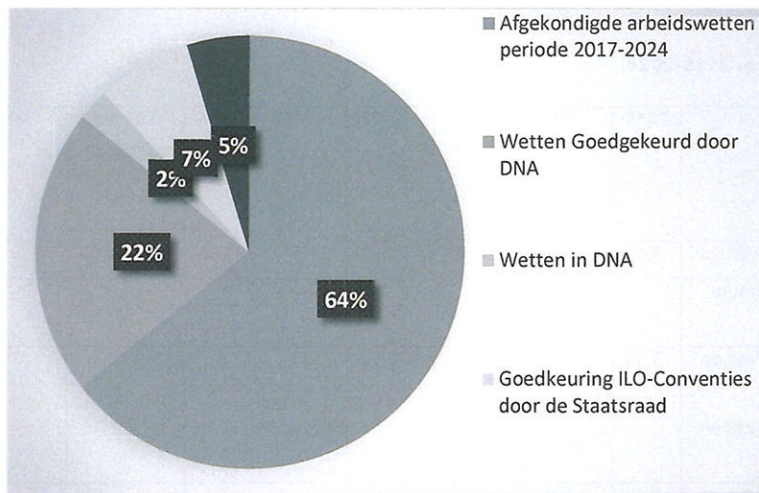
Arbeidsbescherming

De Arbeidsinspectie is belast met de arbeidsbescherming middels het toezien op naleving van wettelijke bepalingen met betrekking tot arbeidsvoorwaarden en – omstandigheden en heeft zich in deze beleidsperiode gericht op:

1. de institutionele en capaciteitsversterking en –ontwikkeling;
2. handhaving van de arbeidswetgeving en –regelgeving;
3. verbetering van de klachtenafhandeling, en
4. creatie en bevordering van een cultuur van bedrijfsveiligheid en preventie in de samenleving.

Arbeidswet- en regelgeving

Op het gebied van de arbeidswet- en regelgeving zijn door het ministerie in de beleidsperiode 2017-2024 in totaal 27 wetten 64procent afgekondigd, 9 wetten 21procent goedgekeurd door de DNA. Het ministerie heeft meer dan de helft kunnen realiseren. Onderstaand een grafische weergave van de stand van zaken van de arbeidswetgeving.

Figuur 5.7.1: Stand van zaken arbeidswetgeving in procent van het totaal 2017-2024

Minimum loon

In 2022 bracht de Nationale Loonraad (NLR) haar eerste advies uit aan de minister van AWJ over de hoogte van een nieuw vast te stellen minimum uurloon. Voor de periode 01 juni 2022 tot en met 31 december 2022 werd het minimum loon vastgesteld op SRD 20,00 voor alle sectoren.

In januari 2023 stelde de NLR voor een minimum uurloon vast te stellen waarbij rekening wordt gehouden met het draagvermogen van werkgevers en de hoogte van de gemiddelde armoedegrens per persoon. Ook werd voorgesteld de cijfers van oktober tot en met december te extrapoleren, wat resulteerde in een minimum uurloon ad SRD 38,50. Op basis van de cijfers van december 2022 werd het minimum uur loon afgerond en voor 2023 vastgesteld op SRD 35,00. Op 29 februari 2024 is de Wet Minimumloon aangenomen in De Nationale Assemblée. De wijzigingen betreffen 4 artikelen over de Loonraad³¹. Het algemeen minimumloon is vanaf 1 april 2024 vastgesteld op SRD 49,12 per uur op advies van de NLR, hetgeen neerkomt op een brutosalaris van SRD7396,- per maand. In onderstaande tabel wordt het verloop van het minimum uurloon vanaf 2019 weergegeven.

³¹ Wet van 19 maart 2024, houdende wijziging van de Wet Minimumloon (S.B. 2019 no 101)

Tabel 5.7.1: Minimum loon over 2019-2024

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	01 maart – 30 juni 2023 ^[1]	01 Juli- 31-Dec-23	1-Apr-24
Algemeen nationaal minimumloon per uur	8,40	8,40	8,40	20,00	30,00	35,00	49,12
Sector of beroep specifieke minimum uurlonen							
Winkelbedrijven, met uitzondering van de zogenaamde buurtwinkel die voornamelijk levensmiddelen verkoopt en minder dan 4 werknemers heeft	8,40	8,40	8,40	20,00			
Voor personeel van Horecabedrijven met meer dan 12 werknemers	8,60	8,60	8,60	20,00			
Personeel van bewakingsbedrijven	8,60	8,60	8,60	20,00			

Bron: Ministerie van Arbeid, werkgelegenheid en Jeugdzaken, bewerking SPS

Vacaturebank

In de achter ons liggende periode is gewerkt aan de modernisering van de vacaturebank welke als hulpmiddel zal dienen bij het bestrijden van werkloosheid. In het verlengde van de modernisering van de vacaturebank, zijn er gesprekken gevoerd met werkgevers aan wie is gevraagd om hun vacatures te melden bij de dienst der Arbeidsbemiddeling.

In het eerste kwartaal van 2023 zijn er 55 vacatures geregistreerd. Hiervan had 29,1procent betrekking op vacatures voor Administratieve beroepen, en 27,8procent op de elementaire beroepen. In het tweede kwartaal zijn er in totaal 70 vacatures geplaatst. Het grootste deel van de vacatures betrof de beroepsgroep, Lagere dienstverlenende & commerciële beroepen (28,6procent), Administratieve beroepen (25,7procent) en Elementaire beroepen (17,1procent).

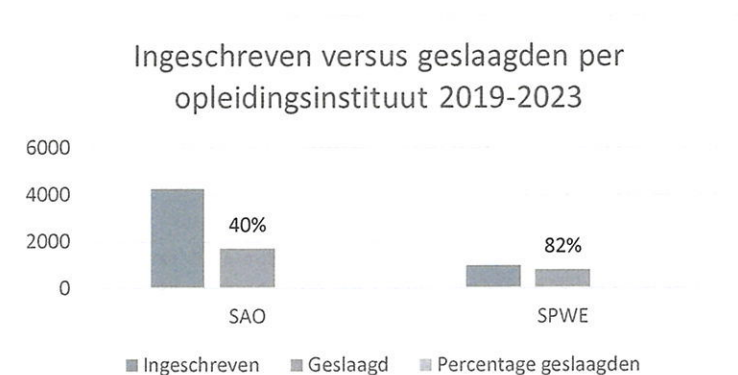
SAO, SPWE en SHTTC

De Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling (SAO), heeft als belangrijkste werkzaamheden het op reguliere basis verzorgen van diverse korte praktische trainingen (dag-, avond) in stad en district. De aangeboden opleidingen kunnen worden onderverdeeld in: 1. Technische 2. Administratieve- en 3. Verzorgende/ schoonheids-/ textiele vak trainingen. Over de periode 2019-2023 bedroeg het totaal aantal gecertificeerde cursisten bij de SAO 1700.

De Stichting Hospitality and Tourism (SHTTC), zorgt voor de opleiding van competente arbeidskrachten in de hospitality en tourism sector gericht op invulling en behoud van werkgelegenheid binnen de sector en inherent daaraan het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening in deze sector. De Stichting Productieve Werkeenheden (SPWE) streeft naar de creatie van productieve werkgelegenheid, bestrijding van armoede en vermindering van de inkomensongelijkheid, door startende micro- en kleine ondernemers te stimuleren, te begeleiden en te trainen.

In 2023 werden wederom tientallen personen getraind, om ze in staat te stellen een eigen micro-onderneming te starten, middels gerichte ondernemerschapstrainingen op het gebied van Voorraad- en magazijnbeheer, Project schrijven, Klant oriëntatie en Communicatie, Basis Ondernemerschap, Leidinggeven en Time management en Project management. De participanten kregen aan het eind van de training bij succesvolle afronding een certificaat uitgereikt. Over de periode 2019-2023 registreerde de SPWE 962 cursisten en hiervan ronden in totaal 717 de training af.

In onderstaande tabel wordt een indicatie gegeven van het aantal personen dat in de periode 2019-2023 bij genoemde werkarmen van het ministerie van AWJ een training succesvol heeft afgerond.

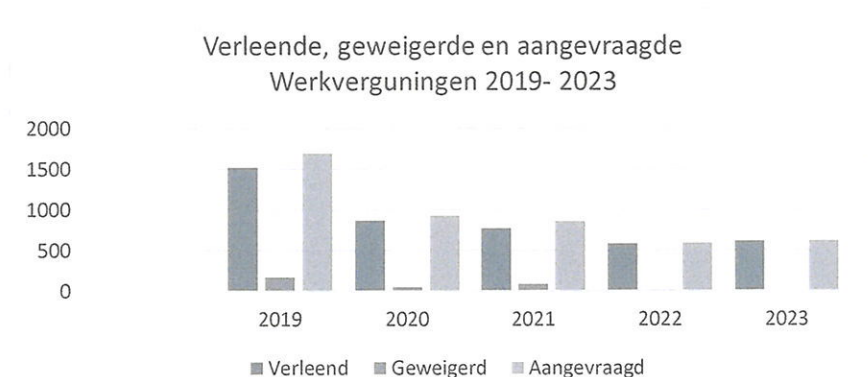
Figuur 5.7.2: Ingeschreven versus geslaagden per opleidingsinstituut 2019-2023

Bron: Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken, Afdeling Arbeidsstatistieken, bewerking SPS

Werkvergunningen vreemdelingen

Om het aantal buitenlandse arbeiders op de Surinaamse arbeidsmarkt te reguleren, is daartoe de nodige wet-³² en regelgeving vastgesteld. Een van die regels is het hebben van een werkvergunning. Belangrijk is dat die pas wordt verstrekt indien, onder andere gebleken is dat er geen aanbod op de arbeidsmarkt aanwezig is of redelijkerwijs te verwachten is voor de baan waarop de vergunning betrekking heeft. In de periode 2019-2023 zijn in totaal 4686 werkvergunningen aangevraagd.

In onderstaande figuur wordt inzicht gegeven in het aantal dat is aangevraagd, verleend en geweigerd. Over het algemeen blijkt dat het grootste deel van de aangevraagde vergunningen is verleend.

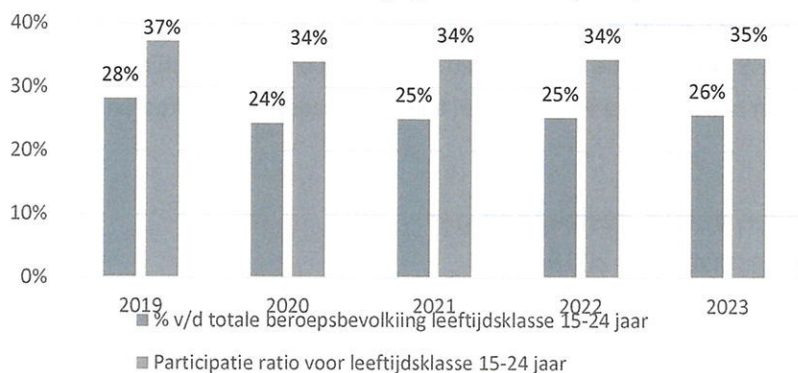
Figuur 5.7.3: Verleende, geweigerde en aangevraagde Werkvergunningen 2019- 2023

Bron: Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken, Afdeling Arbeidsstatistieken, bewerking SPS

³² Zie decreet Werkvergunning Vreemdelingen S.B. 1981 No. 162

Werkloosheid

In onderliggende grafiek wordt inzicht gegeven in de wijze waarop het aantal jongeren in de leeftijdsgroep 15-24 jaar zich als percentage van de beroepsbevolking heeft ontwikkeld, en in de mate van deelname van die groep op de arbeidsmarkt - zoals weergegeven door de participatie ratio.

Figuur 5.7.4: Beroepsbevolking in de jeugdige leeftijdsklasse 15-24 jaar en participatie ratio 2019-2023

Bron: International Labour Organization. "ILO Modelled Estimates and Projections database (ILOEST)" ILOSTAT

Gemiddeld was circa 35 procent van de jongeren in de leeftijdsklasse 15-24 jaar werkzaam of actief op zoek naar een baan, terwijl het grootste deel van die groep om uiteenlopende redenen niet werkzaam was. Volgens een rapport van ILO³³ zijn jongeren a.g.v. de COVID-19 pandemie het hardst getroffen en zijn zij het meest geconfronteerd door werkloosheid. Weer een ander rapport geeft aan dat een gebrek aan de nodige skills een van de redenen is van hoge werkloosheid onder jongeren³⁴.

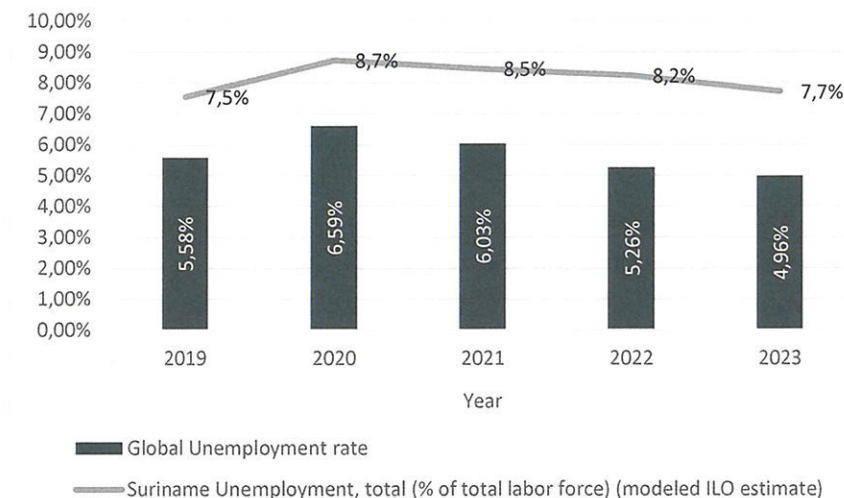
Wereldwijd was werkloosheid manifest. Van 2019 naar 2020 was er sprake van een stijging van respectievelijk circa 1 procent. Terwijl er in 2021 sprake was van een daling van 0.56 procent punt naar 6.03 procent. Factoren die van invloed zijn op de werkloosheid zijn zorgpunten waarmee men wereldwijd te kampen heeft zijn namelijk stijgende inactiviteit, daling van de arbeidsuren, verlies van arbeidsinkomen, introductie van nieuwe technologieën, innovaties en digitalisering.

Over de periode 2019-2023 zijn er helaas nog geen nationale werkloosheidscijfers voor Suriname beschikbaar. Om een indicatie te hebben van de ontwikkeling op het gebied van werkloosheid, is hier gebruik gemaakt van de ILO estimates voor de gehele periode 2019-2023. Van 2019 – 2020 was er sprake van een geringe toename van 7,5 naar 8,7 procent.

Vanaf 2020 zien wij op mondiaal niveau dat de werkloosheid een flinke daling maakt van 7 procent naar 5 procent in 2023. De cijfers voor Suriname tonen een lichtere daling aan in dezelfde periode 1procent punt over de gehele periode.

³³ ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Fourth Edition.

³⁴ Economics Help, Reasons for Youth unemployment October 2019.

Figuur 5.7.5: Estimated unemployment rate Suriname compared to global unemployment rate 2019-2023

Bron: *2018-2022 Macrotrends LLC (*) en International Labour Organization. "ILO Modelled Estimates and Projections database (ILOEST)" ILOSTAT. Accessed June 18, 2024. ilostat ilo.org/data.), bewerking SPS

5.8. Milieuontwikkelingen

5.8.1 Klimaatverandering

Enkele inspanningen welke de Surinaamse Overheid in de evaluatieperiode 2023 tot en met het eerste halfjaar 2024 heeft gepleegd om negatieve effecten van klimaatverandering tijdig te ondervangen, betreffen de volgende:

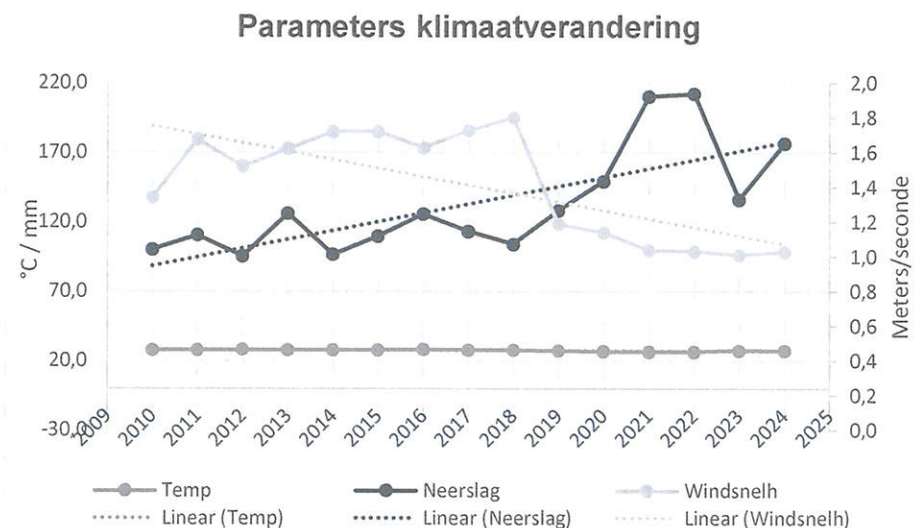
1. De tweede fase van het project "Suriname Global Climate Change Alliance (GCCIRCA+)" is thans in uitvoering. Dit project wordt onder andere in de districten Nickerie en Coronie uitgevoerd. Daarbij zal de kusterosie, welke het gevolg is van verwijdering van mangrove aan de kust, worden tegengegaan door verbetering van behoud en beheer van het mangrovebos. Ook zullen de agrarische producenten (boeren) weerbaar gemaakt worden tegen extreme weersomstandigheden door implementatie van betere waterbeheer systemen. Dit project wordt met ondersteuning van de Europese Unie (EU) en de United Nations Development Program (UNDP) uitgevoerd.
2. Het "Kwelderproject" aan de Weg naar Zee werd in het afgelopen planjaar 2023 verder uitgevoerd. Conform de bestekvoorwaarden zijn er twee rijen palen ingedrukt en daartussen bamboe bunches geplaatst om het doel van de kwelderconstructie te verwezenlijken. Vanwege budgettaire omstandigheden en klimatologische factoren is er echter stagnatie opgetreden in de verdere uitvoering van de werkzaamheden. Echter had het proefproject in het eerste kwartaal van 2024 te kampen met een ernstige tegenslag: zowel de geplante mangrove met als doel om de kust bestendiger te maken tegen de golfslag van de zee als de aangelegde kwelders met sediment zijn weggespoeld als gevolg van een enorme dambreuk. Hierdoor is er een reële dreiging ontstaan voor zowel bewoners als voor andere in het gebied gepleegde investeringen, zoals agrarische bedrijven, gebouwen en landbouw arealen.
3. Het Projectvoorstel ingediend bij de Republiek Marokko voor verbetering van de Meteorologische- en Hydrologische Dienst van het ministerie van Openbare Werken, is reeds goedgekeurd en heeft het ministerie van Openbare Werken reeds de goedkeuringsnota in de eerste helft van 2024 ontvangen.

Aangezien klimaatverandering zich het meest manifesteert in zeespiegelstijging, temperatuurverandering en neerslagverandering, volgt onderstaand een korte beschouwing van deze effecten.

Zeespiegelstijging

Als inspanningen om te komen tot monitoring van de effecten van zeespiegelstijging, zijn er door de Water Loopkundige Afdeling (WLA) van het Ministerie van Openbare Werken in het planjaar 2023 in Nieuw Nickerie (monding), Coppenamemonding en Nieuw Amsterdam en Albina meetinstrumenten geplaatst. In het eerste halfjaar van 2024 werden in overige delen van de Kustvlakte eveneens meetinstrumenten geïnstalleerd.

Belangrijke parameters bij de beoordeling van klimaatverandering zijn de temperatuur, neerslag en windsnelheid. In onderstaande figuur 5.8.1.1 is het verloop van zowel de temperatuur, neerslag als windsnelheid weergegeven over de periode 2010 tot en met het eerste halfjaar 2024. Om echter een goed beeld te verkrijgen van de invloed van klimaatverandering op de temperatuur en de neerslag alsook andere klimaatfactoren, zijn langjarige data van minimaal 30 jaar vereist. Op basis van deze langjarige data kan een goed beeld verkregen worden van een eventuele verandering in het klimaat.

Figuur 5.8.1.1: Het verloop van de temperatuur gedurende 2010-eerste halfjaar 2024

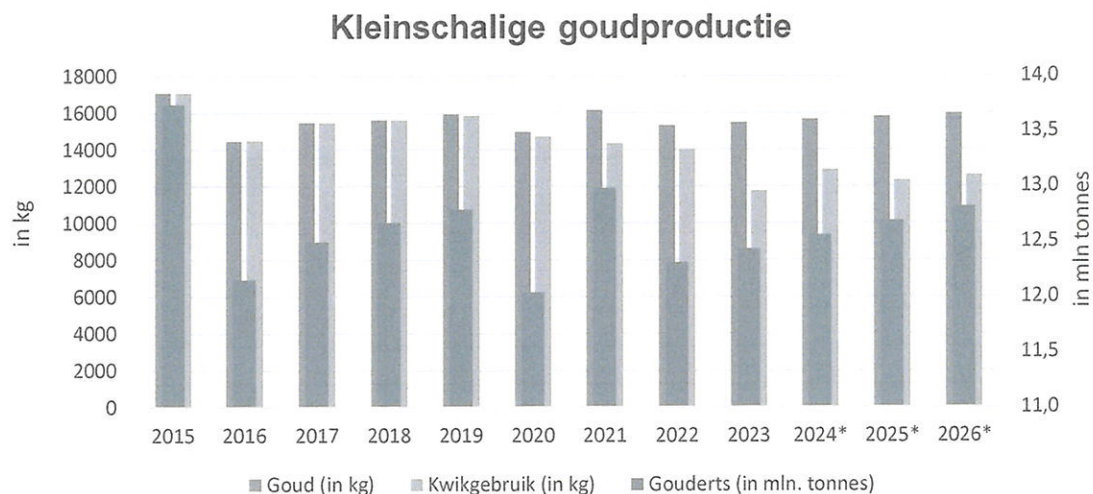
Bron: Meteorologische Dienst Suriname (MDS), bewerking SPS

5.8.2 Door Mens of Natuur veroorzaakte Rampen

Kwikgebruik

Ondanks dat Suriname in het eerste kwartaal van 2018 het "Minamata verdrag" ratificeerde, is het kwikgebruik een belangrijke rol blijven spelen in de kleinschalige goudmijnbouw. Voor het winnen van een kilogram goud is er ongeveer hetzelfde gewicht aan kwik nodig.

De kleinschalige goudproductie over 2021 bedroeg circa. 16.153 kg, waaruit kan worden afgeleid dat in hetzelfde jaar minstens dezelfde hoeveelheid aan kwik in het milieu terecht moet zijn gekomen. Ondanks. De onderstaande figuur (5.8.2.1) geeft een beeld van de kleinschalige goudproductie en het daaraan gelieerd kwikgebruik over de afgelopen zestien jaren weer.

Figuur 5.8.2.1: Overzicht van de kleinschalige goudproductie en het daaraan gelieerd kwikgebruik van 2015-2023

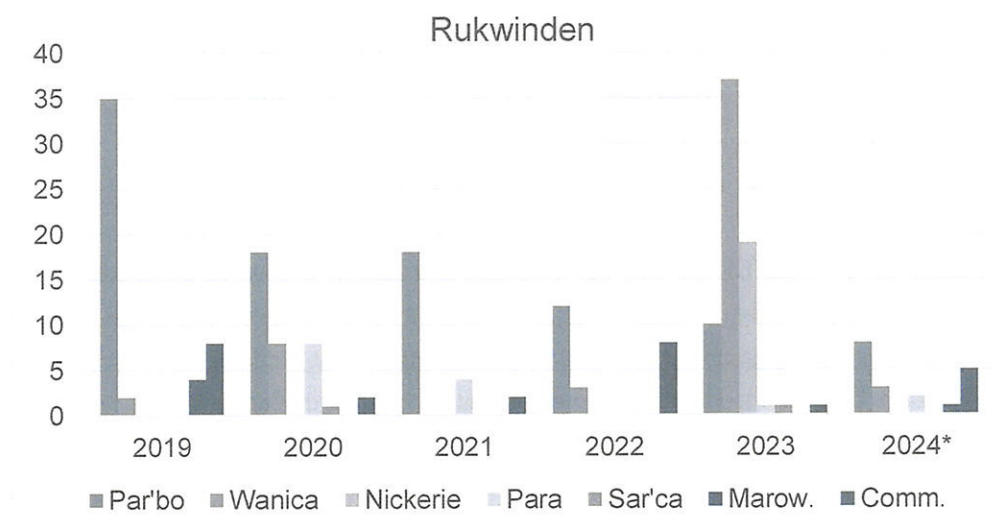
Bron: Stichting Planbureau Suriname, Onder directoraat Macro Sectorale Planning

Noot: *schatting

Overstromingen en Rukwinden

In de evaluatieperiode 2019 – eerste halfjaar 2024 vonden er in verschillende districten van ons land rampen plaats, variërend van rukwinden (bij heftige rukwinden waaiden meestal daken van huizen weg), overstromingen, bosbranden, extreme droogte en dambreuken. Het Nationaal Coördinatie Centrum voor Rampenbestrijding en Rampenbeheer (NCCR) bestond in november 2023 20 jaar en organiseerde een symposium omtrent rampenbeheer in Suriname. Tevens werden er 3 district specifieke rampenplannen opgesteld voor de districten Nickerie, Coronie en Saramacca.

Zowel onderstaande figuur als tabellen geven een beeld van deze rampen gedurende 2019 tot eerste halfjaar 2024.

Figuur 5.8.2.2: Overzicht van rukwinden per district van 2019 tot eerste halfjaar 2024

Bron: NCCR, bewerking SPS

Tabel 5.8.2. 1: Bosbranden per district over de periode 2019 – augustus 2024

District	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Paramaribo	X				X	X
Wanikirca						
Nickerie						X
Para	X	X	X	X	X	X
Brokopondo						
Saramaccirca						X
Coronie						X
Sipaliwini						
Marowijne						X
Commewijne						X

Bron: NCCR, bewerking SPS

*: t/m augustus 2024

Hevige bosbranden

Bosbranden

Tabel 5.8.2.2: Overstromingen, extreme droogte en dambreuk per district van 2019 – augustus 2024

District	2019	2020	Overstromingen		Extreme droogte		Dambreuk
			2021	2022	2023	2024	
Paramaribo			X	X			X
Wanikirca			X				
Nickerie			X			X	
Para			X			X	
Brokopondo			X	X		X	
Saramaccirca			X				
Coronie							
Sipaliwini			X	X	X	X	
Marowijne			X				
Commewijne			X				

Bron: NCCR, bewerking SPS

*: t/m augustus 2024

Overstromingen
Hevige overstromingen

Extreme droogte
Dambreuk

Ontbossing

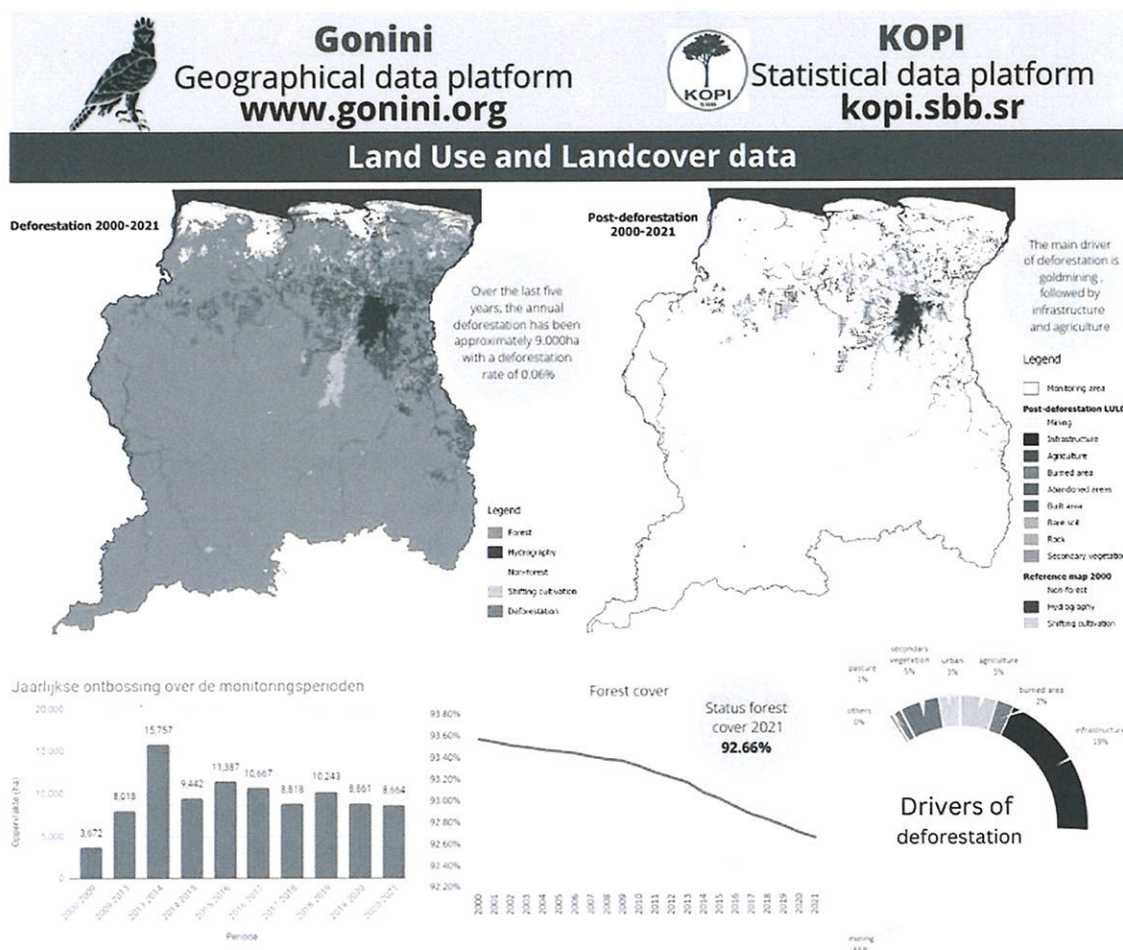
Over de periode 2018 – 2022 blijkt er zich een dalende trend voor te doen in de bosbedekking te hebben voorgedaan³⁵. De bosbedekking bedroeg in het jaar 2022 92,21 procent. Over de periode 2016-2021 is er door de SBB een ontbossing graad van 0,06 – 0,07 procent met een gemiddelde ontbossing van ongeveer 10000 ha gemeten. Dit concludeert dat Suriname een ontbossingsgraad beneden de 0,22 procent heeft en nog altijd behoort tot één van de HFLD (High Forest Low Deforestation) landen.

De goudmijnbouw was over de periode 2000-2021 verantwoordelijk voor de meeste ontbossing is (65 procent), gevolgd door infrastructuur (19 procent) en de beoefening van landbouwactiviteiten (5 procent).

In dit planjaar 2024 wordt er door de Forest Cover Monitoring Unit van de SBB gewerkt aan de data voor het jaar 2022, welke na afronding op de Gonini geoportaal www.gonini.org en via het Kopi statistieken platform

³⁵ <https://kopi.sbb.sr/index.php?r=forestcover%2Findex>

KOPI (sbb.sr) geplaatst zal worden voor het publiek. Een voorbeeld van deze weergave is in onderstaande figuur weergegeven.

Figuur 5.8.2.3: Ontbossing en de oorzaken van ontbossing

Bron: Forest over Monitoring Unit, SBB

Uitgemijnde Gebieden

Voor de uitgemijnde gebieden in Suriname is er nog altijd dringende behoefte aan nationale rehabilitatie- en herbestemmingsplannen. Als gevolg hiervan voeren de Multinationale mijnbouw maatschappijen hun eigen mijnsluitingsplannen uit. In het geval van bauxiet, heeft Suralco LLC in de uitgemijnde gebieden van haar bauxietconcessies in het district Marowijne in het afgelopen jaar 2023 in totaal 40 hectare (ha) van een organisch rijke bovenlaag voorzien (getopsoild), terwijl in het eerste halfjaar van 2024 er circa. 60 ha is getopsoild. Daarnaast is er herbeplant (gerevegeteerd) met zoveel als mogelijk lokale plantsoorten. Onderstaande tabel verschaft een overzicht van het revegetatieproces in district Marowijne over de periode 2016 – eerste halfjaar 2024.

Tabel 5.8.2.3: Overzicht revegetatie van 2016- 1ste halfjaar 2024

Jaar	Revegetatie (ha)
2016	116
2017	125.5
2018	159.5
2019	140
2020	100
2021	120
2022	140
2023	40
1ste halfjaar 2024	60

Bron: Bauxiet Instituut Suriname (BIS)

Suralco hanteert de navolgende stappen voor revegetatie van de uitgemijnde gebieden te Marowijne:

- Opnieuw minimaal hellen om afwatering te verbeteren;
- Verplaatsen en verspreiden van zwarte aarde over de locatie;
- Herbeplanten met plantmateriaal uit de omgeving

De Suralco heeft in dit planjaar 2024 het proces voor ontwikkeling van een "revegetatie index" gestart. Deze index zal dienen als leidraad voor het opzetten van een monitoringsplan ten behoeve van uitgemijnde en verstoorde gebieden.

De multinationale goudmijnbouw maatschappij Newmont heeft als onderdeel van haar rehabilitatie beleid verder gewerkt aan herstel van verstoorde gebieden, die niet langer nodig zijn voor operationele doeleinden. Dit wordt bereikt door alle infrastructuur te verwijderen, de landvorm opnieuw te contouren om ervoor te zorgen dat deze consistent is met de omringende topografie en fysieke stabiliteitsnormen, en vervolgens het gebied te herbebossen met een combinatie van stikstofbinders (specifiek gericht op het afzetten van voedingsstoffen in het doorgaans voedingsarme saproliet bedekkingsmateriaal) en andere lokaal voorkomende inheemse boomsoorten. Het is relatief moeilijk om voldoende aanbod van inheemse soorten, met name bomen, te verkrijgen om te voldoen aan de langetermijnvereisten voor gelijktijdige herstelwerkzaamheden in het Meriangebied.

Newmont heeft voorts een programma opgezet om zaden en/of jonge planten (boomzaailingen) van inheemse soorten te oogsten uit gebieden die ter plaatse zijn aangewezen voor ontginning. Momenteel worden deze boomzaailingen direct gebruikt in ontgonnen gebieden. Als onderdeel van haar verbintenis met de gemeenschap, koopt de maatschappij ook jonge bomen in van de lokale gemeenschap die worden gebruikt voor gelijktijdige saneringsactiviteiten.

Middels voortdurende verbeteringen werd in 2023 de bouw van stormwaterbeheerstructuren van teruggewonnen afvalrots storthellingen voltooid, waaronder afvoerbuizen, rotsbermen en slibhekken om de sedimentafvoer van de hellingen te beheren. In totaal werd in 2023 10,03 ha areaal teruggewonnen

Tabel 5.8.2.4: Gerehabiliteerde gebieden (in ha) van 2019 - 2023

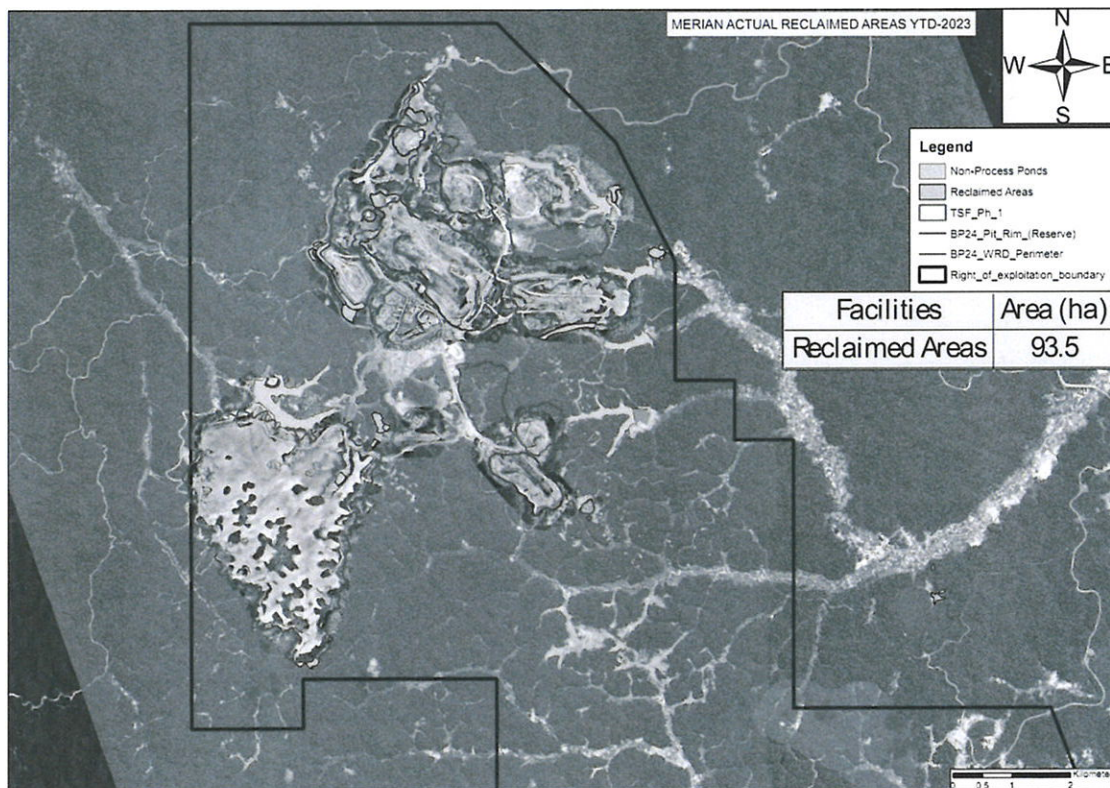
	2019	2020	2021	2022	2023	Total cumulative achieved reclamation area up to the end of 2023
Gerehabiliteerd gebied (ha)	15.8	14.5	17.1	22.1	10	79.5

Bron: Newmont Suriname

Tabel 5.8.2.5: Hoeveelheid van verstoord land en/of gerehabiliteerd (in ha) bij Merian operaties

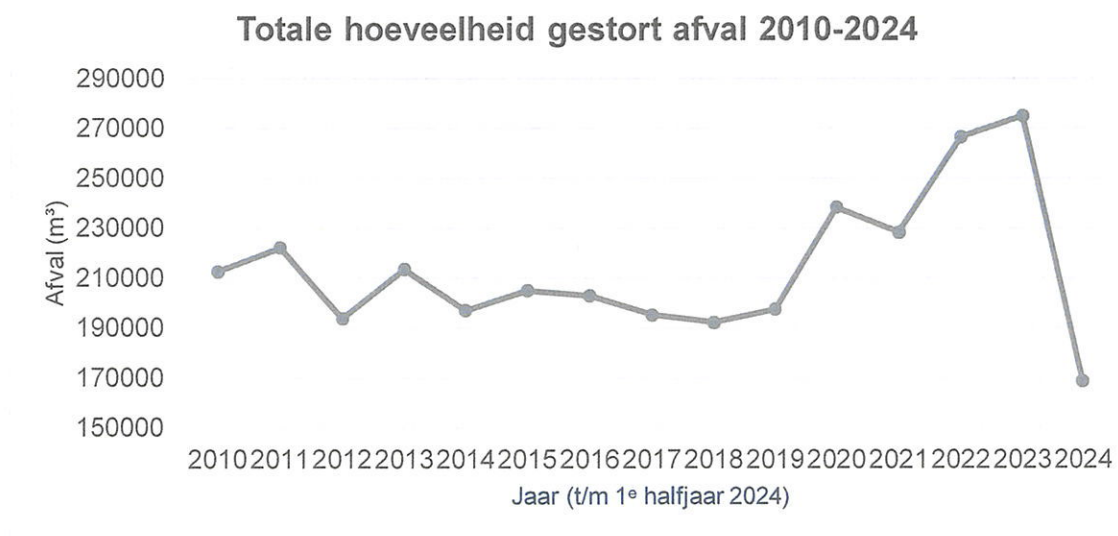
	Merian
Totale cumulatieve bereikte gerehabiliteerd gebied aan het eind van 2023 / Total cumulative achieved reclamation area up to the end of 2023	93.5
Totale voetafdruk aan het eind van 2023 / Total footprint/disturbance at end of 2023	1960.2

Bron: Newmont Suriname

Figuur 5.8.2.4 Overzicht van de teruggewonnen gebieden (reclaimed areas) van Newmont

Bron: Newmont Suriname

Figuur 5.8.2.6: De hoeveelheid gestort afval over de periode 2010-eerste halfjaar 2024

Bron: Ministerie van Openbare Werken, afdeling Vuil Ophaal en Verwerking.

Doordat er bij de verwerking van het afval nog geen sprake is van afvalscheiding, kan er geen onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende soorten geproduceerd afval. Vanuit het ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu (ROM) werd het pilotproject “**Koni doti**” in het ressort Blauwgrond (district Paramaribo) in het jaar 2023 voortgezet; daarbij werd circa. 19.500 kg aan recyclebaar afval geëxporteerd door een particulier bedrijf. Dit pilot project, welke een initiatief is om te komen tot afvalscheiding, sluit immers goed aan op het strategisch actiepunt, zoals geformuleerd in het Meerjaren OntwikkelingsPlan (MOP) 2022-2026 met betrekking tot afvalbeheer: “Introductie van Public Private Partnership (PPP) voor afvalbeheer en -verwerking. Hierbij zijn de mogelijkheden voor een landelijk systeem van gescheiden afvalinzameling en een geformaliseerde infrastructuur voor hergebruik van afval (recyclebaar afval) de nodige vereisten, alsook een naar internationale eisen op te zetten “Sanitary Landfill”. Te oordelen naar de vele plaatsen van illegaal gedumpt zwerfval, is er dringende behoefte aan een duurzaam afvalbeheer systeem voor Suriname.